

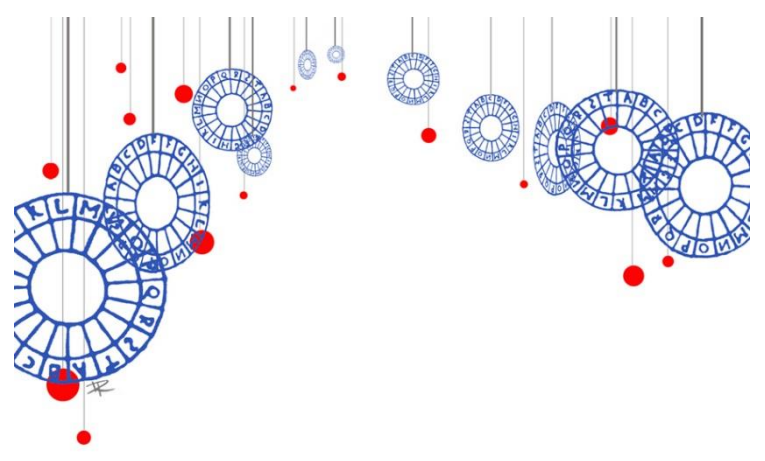

Paròle dl'anima
Vijà piemontèisa 2016
dedicata a Agar Pogliano

Torino - Real Chiesa di San Lorenzo

Lunedì 19 dicembre 2016

Enzo Vacca

arpa celtica e voce

Arianna Ferraudo

voce

letture di

Albina Malerba e Giovanni Tesio

Nata quasi per *asar* il 22 dicembre 1998 al Teatro Carignano, la *Vijà Piemontèisa* del Centro Studi Piemontesi-Ca dë Studi Piemontèis ha resistito ed è diventata un appuntamento che fa tradizione.

La Vijà 2016 resta nella Real Chiesa di San Lorenzo, nel cuore della città, e si presenta all'insegna delle *Paròle dl'anima*: una Veglia, una veglia di Natale, tra parole e musica per dar voce alla poesia che da secoli si esprime in lingua piemontese: una festa della speranza, del ricordo, della continuità e del rinnovamento, nella convinzione che le parole non sono soltanto segni o convenzioni, le parole hanno un'anima e una storia antica che affonda radici nel cuore ancestrale dell'esistenza umana.

Per *goerné* il sentimento della propria esistenza e di quella degli altri abbiamo bisogno della sollecitudine della tenerezza, abbiamo bisogno di tutte le parole e i suoni e le voci che hanno attraversato i secoli sui sentieri della nostra terra, abbiamo bisogno di tutte le parole con le quali hanno pianto e gioito le nostre genti, abbiamo bisogno delle *paròle dl'anima*.

La Vijà 2016 è dedicata alla memoria di Agar Pogliano, Socia e mecenate della Ca dë Studi Piemontèis, e nel percorso poetico e musicale, insieme a poesie di Nino Costa, Pinin Pacòt, Camillo Brero, Giovanni Tesio, ricorda Bianca Dorato, Gianrenzo P. Clivio, Gipo Farassino, Giorgio Calcagno, Attilio Spaldo e Renzo Gandolfo con la poesia *Natal* che da sempre chiude, con parole di speranza universale, la "veglia".

ALBINA MALERBA

Programma

1. Introduzione: *Mariòn va arsënté*

2. *La bela va all'Inghilterra*

5

Lettura

Attilio Spaldo (1914-1997), *Mi it seugno...*

Gipo Farassimo (1934-2013), *Èl 6 ëd via Coni*

3. *Natal an quat quader*

Lettura

Giorgio Calcagno (1929-2004), *Nel fischio blu di San Silvestro*

Nino Costa (1886-1945), *Patoral*

4. *Stërmai* su parole ëd Bianca Dorato

Lettura

Camillo Brero, *Ant j'ëve dosse dël pensé*

5. *Sonet XIX* su parole di Giovanni Tesio

Lettura

Giovanni Tesio, *Sonèt*

6. *Përdon* su parole ëd Bianca Dorato

Lettura

Pinin Pacòt (1899-1964), *Am basta na fnestra...Tò pensé*

Gianrenzo P. Clivio (1942-2006), *Un di marcc-rai da sol*

7. *Natal Canson*

Lettura

Renzo Gandolfo (1900-1987), *Natal*

8. *Gesù bambin l'é nato - Suite ëd Natal*

Le poesie

6

ATTILIO SPALDO (1914-1997)

Mi it seugno...

“*I dream of you...*”, s'ì 't seugno ti, damin-a
da j'eujeu celest, lusement, pien 'd maravija,
figura 'd paradìs, ch'i ten-o avzin-a
s-ciassà a mè cheur, ch'a bat da sauté via.

D'antorn a mi le nòte dla canzon
sè spàntio càude e dosse 'nt n'aria 'd festa;
mi s-ciàiro gnente an gir pèr l'emotion:
èl tò profum am fà giré la testa.

Mè scàudo al tò calor; ij rissolin
leger e còti am parlo 'd poesia.
“*I dream of you...*”, podèite dé un basin
lassand che 'nt tò brass 't em pòrte via!

Èl 6 ëd via Coni

7

Èl 6 ëd via Coni, l'é na ca veja
che gnanca na vòlta, l'era nen bela.
Danans al porton, doe bale 'd ciman
paravo ij canton dal crep dij carton
ch'a intravo e cariavo jë scart ëd metal
da cola officin-a, là 'n fond ëd la cort,
na cort con le sterne piantà 'n sël batù.
D'an mes dë sta cort, se ti t'àusse j'euj
it vèdde ij pogeuj, carià dë stendùa con tanti tacon.
Su ògni pogieul j'é 'n paìra d'alògg
e 'n cess an comun; j'é nen na masnà,
j' e mach tant rabel e odor ëd frità.
A l'é pròpi là, al fond dël prim pian
che i son naje mi.
Mi guardo ij pogieuj con cola stendùa,
là al fond ëd la cort a-i é 'l finimond
ch'a fa l'officin-a e 'l cel lassù an aria
a smija 'n tendon d'un gris così spòrch
ch'a crija: -Laveme -.
Am buta vèrgògna! Vèrgògna... ma 'd còsa?
D'esse nà sì, an mes a sta cort,
an cole doe stànsie, co'l cess an comun,
l'hai quasi paura ch'a-i sia cheidun
che ancora as arcòrda che mi son nà sì,
paura ch'a-i passa cheidun ch'am conòssa,
dovèj ciamé scusa, dovèj-je conté
'l pèrcome, 'l pèrchè, che ij mè j'ero pòver...
am monta 'l magon, am ven da pioré!
Ma peuj àusso j'euj lassù al prim pian,
e vèddo mia mama... a rij e 'm fà ciao,
così, con la man. Alora 'm ven veuja
ëd core 'nt la strà, fèrmé 'l prim ch'a passa,
crijéje: Monsù!... ma lo sà chiel che sì
al ses ëd via Coni, i son naje mi! ? !
(1965)

Il 6 di Via Cuneo

Il 6 di via Cuneo, è una casa vecchia / che non era bella neanche un tempo. / Davanti al portone, due palle di cemento / riparavano gli spigoli dall'urto dei carri / che entravano e caricavano gli scarti di metallo / da quell'officina, là in fondo al cortile, / un cortile col selciato piantato sul terreno. / Stando in mezzo a questo cortile, se tu alzi gli occhi / vedi i balconi, carichi di bucato steso pieno di toppe. / Su ogni balcone c'è un paio di alloggi / ed un cesso in comune; non c'è un bambino, / c'è solo tanto baccano e odore di fritto. / E' proprio lì, al fondo del primo piano / che sono nato io. / Io guardo i balconi con quel bucato steso, / là in fondo al cortile c'è il finimondo / che fa l'officina, e il cielo lassù in alto / sembra un tendone di un grigio così sporco / che grida: -Lavatemi - / Mi mette vergogna. ..ma di cosa? / Di essere nato qui, in mezzo a questo cortile, / in quelle due stanze, col cesso in comune, / ho quasi paura che ci sia qualcuno / ancora si ricorda che io sono nato qui, / paura che passi qualcuno che mi conosca / dover chiedere scusa, dovergli raccontare / il percome, il perché, che i miei erano poveri. ../ mi gonfio di pena, mi viene da piangere! / Ma poi alzo gli occhi lassù al primo piano / e vedo la mia mamma. ..ride e mi fa ciao, / così, con la mano. Allora mi viene voglia / di correre in strada, fermare il primo che passa, / gridargli: Signore!... ma lo sa lei che qui, / al 6 di via Cuneo, ci sono nato io!?!

Da: *A son peui mach canson*, Turin, Centro Studi Piemontesi-Ca dë Studi Piemontèis, 2002.

GIORGIO CALCAGNO (1929-2004)

Nel fischio blu di San Silvestro

9

Se salirà la neve, se verrà
La cometa dei ghiacci, excelsis inferis
nel fischio blu di san Silvestro, gloria
di artificieri e tire-bouchon, tu scendi
dalle stelle, e una grandine di spari
coprì le voci della grotta, pax
di merry in merry, hominibus, ma il quaser
buca la carta del rpesepio, osanna
re del cielo, fra andròmede e centauri
per magi tecnologici, ex Oriente
con mirra, incensi (quanto l'oncia?) et aurum
nel pulviscolo astrale, da una luce
preistorica di Halley al moonlight
interminette dello shuttle, Gaspare
contro Merlchiorre, en clara vox redàrguit
controllato dal radar, usque ad Bèthlehem
per subways di galassie, segnaletiche
di tubi al neon, di laser, in the stardust
procul fugentur somnia, ma s'a fiòca
treuvo nen ël Gelindo, e giù dai monti
venter puellae bàiulat, al freddo
da calcolare in fahreneit, e al gelo
bambino mio divino, a j'é na bisa
an sla rastlòira, salta la bottiglia
metodo champenois, brut, doc, moët
ti vedo qui a tremar, chandon d'annata
sota le stèile, ma fin-a a Natal
ël frèid a fa nen mal –secundum Balthasar,
il re d'ebano, esperto di sestanti
e chiaravalle – e da Natal an là,
happy ed and good yera, a l'é passà.

(da *Sul sentiero dei Franchi*, Torino, Aragno, 2004)

Pastoral

10

Le fèje a deurmo sota l'aria scura
Sj'ùltime rampe, a randa dij giassé,
e 'l vei ch'a-i guerna a seugna d'un bergé
ch'a men-a an cel le nivole an pastura.

L'ha j'euj bleussiel e la caviara bionda,
la facia spalia come un liri e trista,
na pel d'agnel adòss come 'l Batista
e un reu 'd luce d'argent ch'a lo circonda.

L'é 'l bergé dij bergé, l'é 'l Bon Pastor,
l'é col ch'an deurv e an sara le parpèile;
man man ch'a passa a fa sponté le stèile
ch'a jè s-ciòdo d'antorn parèj dle fior,

e 'l vei a seugna 'l Paradis: na grangia
càuda, tranquila, còmoda e sicura...
Le bestie spatarà s'na gran pianura
e ij brich an gir con la soa bianca frangia.

.....

Le fèje as levo a la matin fiorìa,
sè spantio giù dle piarde, a l'abandon...
Èl can l'ha bel baulé tacà 'd padron,
ma 'l vei a deurm... pi gnun ch'a lo desvija.

La bisa dij giassé da val an val,
da bòsch an bòsch a va porté la neuva.
Lo guarda 'l sol, da la gran vòlta bleuva,
j'acque dle fiòche a-j canto 'l funeral.

Le fèje a calo anvers al pian, bel bel,
e 'l can d'apres, con j'euj pien ëd dolor,
ma 'l vei l'é già lassù, daré 'd Nosgnor,
e a van an pastura ant ij valon dël cel...

CAMILLO BRERO

Ant j'ève dosse dël pensé...

11

Lasseme spërfondé
andrinta a j'ève dosse dël pensé,
dël pensé 'd Ti, o De...

peui perd-me an mes dla trasparenza 'd lus
che a-j dà vita a la vita e al Cel am cus...
come a cus, sël cheur dla nuit, tute le stèile
antant che 'l sol a sara soe parpèile...

Che bel! Sentisse lus drinta la Lus
e spërfondé, parej, drinta 'l Pensé :
sentime but d'Amor dl'ùnich Pensé,
dël Pnesé 'd Ti, o De!...

GIOVANNI TESIO

12

S'i veuj scrive 'n sonèt ëd Natal
am piass ch'a l'abia la blëssa dl'asnòt
ch'as na sta lì a bufé 'nt un cunòt
doa a sgambita 'n citin virginal.

Pèrchè mi penso che chiel l'ha portà
Madona pèrgna 'nt ël viage pì afros
e l'ha sostnu-je con pass armonios
la fòrsa d'esse na mare masnà.

Na cita mare nen pòch sbaruà
ch'a buta al mond un Bambin decretà
senza podèj gnanca dì: mi veuj pa.

Mila pensé su l'asnòt generos
ch'a la tramùà cissà da na vos
già tuta fissa al Calvare, a la Cros.

Se voglio scrivere un sonetto di Natale/ mi piace che abbia la bellezza dell'asinello/ che se ne sta lì a soffiare in una cunella/ dove sgambetta un piccino verginale.// Perché io penso che lui ha portato/ la Madonna incinta nel viaggio più spaventoso/ e le ha sostenuto con passo armonioso/ la forza di essere una madre bambina.// Una piccola madre non poco spaventata/ che mette al mondo un Bambino decretato/ senza poter nemmeno dire: non voglio.// Mille pensieri sull'asinello generoso/ che la trasporta spinto da una voce/ già tutta fisa al Calvario, alla Croce.

PININ PACÒT (1899-1964)

Am basta na fnestra...

13

Am basta na fnestra
pèrché ant ël cel
l'ànima mia
as perda.

Ant l'ària...

Ant l'ària
l'é un sofi
ëd lus
che an sla rama
a l'improvis
a tërmola
e 'l cel
su soa grassia
as anchin-a.

Ant la neuit...

Ant la neuit
it penso
coma un ciàir
che mia man
a rez.

Toa man...

Toa man
na feuja
legera
che as pòsa
e pa ancora tranquila
a frisson-a
pèr tèra.

An tò sguard...

An tò sguard
spali 'd nivole
as piega 'l beussiel
su na colin-a
vërda lontan-a
che as drissa ciàira
dài mè ani masna.

Tënnre le feuje...

Tënnre le feuje dj'orm
sël verd pi scur dij pin
e la lus che a filtra
tra ij ricam
dle rame legere
e 'l cheur che a nija
ant l'ària
s'avisca an cel na nivola
solitària.

I strenzo 'l ricòrd...

I strenzo 'l ricòrd
ëd ti
ant ël creus ëd mia man
e so calor l'è doss
che squasi i lo scoto
coma un bësbij ant lë sangh
ma se i deurbo la man
am ampiniss ël cel
con ël bate 'd soe ale.

Tò pensé...

Tò pensé
am anvlupa
i biàuto
ant una ciàira
eva corìa.

GIANRENZO P. CLIVIO

(Torino 18 gennaio 1942 – Toronto, Canada, 22 gennaio 2006)

15

Un di marcc-rai da sol

A gem sota tò pugn ël tavo ëd nosera
e a smija ch'at mossa an drinta 'l vin brulé:
a ti ch'it fure 'l mè pi car amis
l'é tuta dverta com ëdnans a Dé
mia ànima d'ancheuj!
Goblòt ëd branda costa sèira:
minca na stissa a l'é na gran-a
passà al gariòt ëd nē spovrin dle masche,
ùltima gòj, contradansa e contraltar,
dongion d'una speransa!, pèr voi,
òmini moch, ch'i marce an trantoland,
parej dij cioch...

*It làudo, ò Mossant, ò S-cèt, ch'it ëm ancioche!
Ti 't ses la sàiva, l'ùltima sàiva, ëd costa tèra...*

Pòche béstie an sle colin-e, òmini
pòchi – tuti gris – apres la slòira a la matin d'otugn;
e pra d'erbass, ronze e gratacui, e nen na man da deje feu.
Drocheri 'd veje tor, ciabòt ëd pere, rive d'arbron,
sle piasse dij pais vej senza giovo,
e ant ij pais ij pra dla fera, ancoronà d'urtije:
tèra che tò abandon, ross, it piores ant ël sangh
ëd j'arovej a mass s'ij vataron baross.
Sensa can ch'a baulo, cassin-e langareule:
èire canavsan-e, senza masnà ch'a gieugo.
 Èl tòr noviss monta pi nen la vaca
 a la stagion dl'amor!
Ahidé! A l'é ben l'ora dj'ànime bastarde
ch'an anciarmo parej dle serp oslere:
slussi d'assel, pèr la tèra monfrin-a,
e ant ël vent pa dle nòstre, le paròle:

*It làudo, ò Fort, ò Dru, ch'it ëm ësbòrgne!
Ti 't ses la gòj, l'ùltima gòj, ëd costa tèra...*

I l'hai ciamà pèr nen dèdnans la bërgerìa.
 L'uss ëd malëzzo con un càuss d'amor e 'd ràbia
 a l'é drocà. Parej ëd na carëssa.
 Fin-a l'eva dël baciass smiava bastarda.
 J'òmini strach an fons dla val,
 piturà le fomne, fumeria nèira paress ch'a dagna,
 an sla toa trun-a, ò fier Piemont,
 ch'l'é daspèrtut, e senza fior, e senza lus.
 A bacaja 'l fumlam, le masnà a uco.
 Lassù, gnanca pi n'òm ch'a-i passa.

*It làudo, sent mila vire it làudo, o vin monfrin,
 it làudo, ò vin monfrin ch'it ëm andeurme!
 Ti't sèi ra mimòria, l'ùltima, dra mè tèra...*

Mi sai che un di marcc-rai da sol
 sla tèra piemontèisa, an mes
 a gent strangera e a fieuj dësradisà:
 venturand i passrai torna, com un neuv Gianpetadé,
 pèr le colin-e dël Monfrà, ant un'ària nissa,
 e an sla piassa dël mèrcà 'd minca pais
 ëd fije bërnufige, masche dël temp neuv,
 con la facia amblëttà am faran dë svergne.
 I seu pa nen, se spìrit i sareu, o i sareu còrp:
 ma i seu franch ben che un dì marcc-reu da sol
 sla tèra piemontèisa.

Natal

17

As nass mach, fôrse, pèr meuire. ...
e as meuir pèr rinasse?
Prima e peui. ...tanti anej 'd na caden-a...
sol e ombra... e 'l temp ch'a spariss.
Sël reu càndi 'd Natal
i-é lè Scur dël Calvari
e peui Pasqua... e la Resuression?

Ma Nosgnor l'é pietos,
l'òm l'é dròlo e a dësmentia.
Se na stèila a s'anvisca,
trombe d'àngej a ciàmo,
a sè slargo ant ij cheur le speranse.

E Natal l'é Natal
festa ciàira, lusenta,
sensa temp, senza màcie lontan-e:
d'un ancheuj, che a smija 'n sempre,
la caden-a as fa scala
pèr che i cheujo 'l boneur.

Giornà ëd lus e 'd bej seugn ël Natal:
front che as chin-o a lè s-ciòde dla vita
maravija, misteri, stupor,
euj ch'as deurvo a la fàula novela,
al fiorì dle ilusion e dl'amor
che a s' antërso su tuta la tèra
s'na famija 'd creature vivente

ambrassanda ij fij ëd j'erbe e le ronze,
ij but che a ponto possà da la saiva
ij nì càud che a gasojo e le serp.
E se a rij ël Fantin
ch'a l'é 'l Re 'd l'univers,
creator creatura,
fiòche e vènt e maleur, tut as pàsia,
ij carbon ëd le pen-e as dèstisso,
àuta a brila la stèila bërgera,
ël desert a s'ancanta e a frisson-a
e a s'anàndio ij gamej dij Re Magi.

Tuti ij mar, tuti ij cej e le tère,
 j'òm divers pèr le pej e ij vesti
 ma tuti un ant èl lach fond dël sangh,
 su pèr brich, su pèr bòsch e su pian-e
 pèr foreste e sità, fra le palme
 o tra ij vent ch'a fan ëd giassa le aque,
 a tèrmolo al misteri dla vita,
 as comeuvo tocà da passion.
 L'é èl natal dl'univers. Fieul ëd tuti,
 finché n'òm e na fomna a vivran
 a la serca ëd l'Eden pèrdù,
 fieuj d'Adam e fieuj d'Eva
 e d'Abel e 'd Cain, disgrassià
 che pecà e nossensa a angavigno
 con le pen-e dla carn dolorosa,
 èl Bambin con un gest e n' anciarm
 a carèssa nòstr cheur andurì

Òm inchiet: na caban-a...doe bestie...
 quatr pastor... e un pare e na mare...
 tuta sù la toa glòria-miseria.
 Un sangiut, na speransa satìa
 e la lus ëd na stèila.
 E èt desmentie che an fond ai tò arch
 i-é èl Calvari. ...e la Pasqua. ...e na cros:
 quand che antlora 't ses sol
 e 'l misteri tremend.
 Dìs: as meuir pèr rinasse?
 i-é la tromba che a ciama
 e la glòria dla resuression?

Ma ancheuj mach la certèssa a sè slarga
 e an coata con j'ale soe còtie:
 l'é 'l prinsipi la fin,
 la promèssa a l'é àuta e sicura.
 Son le cun-e j'anej dla caden-a
 d'òr ëd l'eterna ilusion dl'esistensa,
 dròla tènra, saldà da l'amor
 ...realtà ëd costa vita ëd noi òmo.

Ij test dle Canson

GIOVANNI TESIO

19

Natal an quat quader

I

Na neuit tra le tante?
Ma gnanca pèr seugn:
grumele lusente
a pico da leugn.

Son bócc ëd ciodin
ch'as visco ant ël cel
e a slanso dë sluss
pì doss che l'amel.

Son lus furmiolante
ch'a smijo 'd gucin
e stisse mossante ch'a fioco da bin.

Diamant ch'a bërluso
a mila milion
alëtte ch'a svanto
pèj dij parpajon.

II

Son angej ch'a flambo
soe flece pontùe
putin-e ch'a frando
soe gòj patanùe.

Bochin-e susnose
a canto 'l Bambin
manin-e bondose
a son-o ij ciochin.

Pastor da le bàite
as campo al lusor
mulin-o le gambe
sle drere dl'amor.

As buto a l'arserca
da piarde e barsaj
a strop serco l'erca
da muande e combaj.

Dësfigo la freid
volàiga e bavent
camin-o 'n po' reid
cioson-o content.

III

A pòrto sle spale
ij babèro laitin
e a rivo a capale
sla balma a la fin.

E li s'anginojo
dnans al miraco
(le man s'antërtojo
le gambe a fan giaco).

A sento an përfond
Cissé drinta 'l cheur
L'arvangia d'un mond
Tocà dal boneur.
A sento che li
– foghera o foalé –
l'é naje 'l bondi
svelasse 'l gran Dé.

E a prego e a s'ëncanto
pèj tanti citin
e a vardo e a bëstanto
con d'euj fërvajin.

IV

E tut a l'é festa
(la stèila ch'a branda)
e tut a s'ënsoasta
(lè liass a comanda).

L'é la religion
Dle còse ch'as gropo

an tuj ij canton
presnese ch'as toco.

Pì gròs e pì cit
un sol gramissel
l'invers e l'indrit
col brut e col bel.

21

Na vos tuta quanta
sè spërma d'antorn
e a brusa splendrienta
l'anunsi pì corm.

Gasoj e spatuss
s'antërso ant la lus
e mi daré dl'uss
i-j canto confus...

Natal canson

La vita l'é viva
l'é naje 'l Bambin
la roa a dësvira
sò viramulin.

Butà 'n t'un cunòt
Gesù as na sta:
'l beu e l'asnòt
a-j mando 'd bufà.

La vesta celesta
la coefa 'd satin
Maria lo arfëstia
scaudandi-je ij ditin.

Giusep col robon
- un pòch dëstacà -
l'ha 'n man un baston
col man-e sislà.

La paja ch'a lus
pì giàuna d'un sol
da tuj ij përtus
a possa 'l giaunor.

La vita l'é viva
l'é naje 'l Bambin
la roa a dësvira
sò viramulin.

22

A canto le stèile
parpèile 'd basìn
a filo le tèile
'd giòle e 'd brasìn.

Da fòra 'n ciadel
ch'a smija d'avije
com fèisso l'amel
ëd mila gasie.

Da 'ndrinta giganta
ant l'aria reveusa
a possa, sè slampa
dla grassia la reusa.

Sla seuja fiorisso
susnaire le veuje
paisan ch'a fiajisso
stasand ant le greuje.

La vita a l'é viva
l'é naje 'l Bambin
la roa a dësvira
sò viramulin.

A son nos ëd lus
ch'a calo da sù
a son nòsse 'd lum
ch'arfiajisso pontù.

Son ale 'd lustrin-a
'd j'angej pì bej
soris 'd dutrin-a
savanta 'd sapej

ch'a pòrto al Citin

rijent come ‘n poss
‘d gòj e ‘d divin
ariond com na cioss

ch’a coa sò bin
se soma peuj noi
- o grand o farfuj -
ij sò polastrin.

La vita l’é viva
l’é naje ‘l Bambin
la roa a dèsvira
sò viramulin.

da *Il Canto dei Presepi. Poesie di Natale*, Novara Interlinea, 2014

XIX

Mar ëd la vita, e mar ëd la sòrt
Mar dël tërbolum, e mar dij mòrt
Mar dël canajum, e mar dij fòrt
mar ëd j’emigrant, e mar dij pòrt.

Mar ëd marastra, e mar ëd soa mare,
Mar ëd dèsfàita, e mar ëd vitòria,
Mar ëd disonor, e mar ëd glòria,
Mar ëd bèstèmie, e mar ëd rosare.

Mar arvirà, e mar ëd bonassa
Mar d’ardiman, e mar ëd bagassa
Mar dij gomon, e mar dij fongà.

Mar dij barcon, e mar dij salvà
Mar ëd j’uman, e mar disuman
Mar dël Dirit. Mar dël Leviathan.

Mare della vita, e mare del destino/ Mare del torbidume, e mare dei morti/ Mare del canagliume, e mare dei forti/
Mare degli emigranti, e mare dei porti.// Mare di matrigna, e mare di sua madre,/ Mare di disfatta, e mare di
vittoria,/ Mare del disonore, e mare di gloria./ Mare di bestemmie, e mare di rosari.// Mare arrovesciato, e mare di
bonaccia/ Mare d’ardimento, e mare di puttana/ Mare dei gommoni, e mare dei sommersi.// Mare dei barconi, e
mare dei salvati/ Mare degli umani, e mare disumano/ Mare del Diritto, Mare del Leviatano.

Da: *Stantesèt sonèt*, Turin, Centro Studi Piemontesi-Ca dè Studi Piemontèis, 2015

BIANCA DORATO

(Torino, 26 maggio 1933 - 13 febbraio 2007)

Stërmaj

24

Ma 'l leu 'nté j'arbre 'd galaverna as levo
bin àute a sërché 'l cél, pèr mi cost leu
ciuto e leugn ant la nébia. Sì 'nté a viro
le stra dij camp tan curte a l'orizont,
frema speté, e sola dzor dla tèra
ansupime ant ël geil. Tan dura e nèira
la mota, e senza chit a la travajo
ansema scur e frèid, e a-i é pa vos,
bësbij o bram, che dal dolor a buta:
da la longa am bëstanta drinta al cheur
cost'ambrun-a d'invern. E belessì
ch'im armëtta, anreidìa, coma 'l camp
chità d'ampess, che mai gnun vòli a sfrisa.
Ma che sempe im avisa che a l'anvìa
sfrandà dël sol mi i sarai cél e mira.

Nascondiglio

Ma il luogo dove pioppi di brina si levano
altissimi a cercare il cielo, per me questo luogo
muto e lontano nella nebbia. Qui dove volgono
le vie campestri così brevi all'orizzonte,
ferma attendere, e sola sopra la terra
assopirmi di gelo. Così dura e nera
la zolla, e senza tregua la tormentano
insieme buio e freddo, e non c'è voce,
bisbiglio o grido, che sgorghi dal dolore:
da tanto tempo mi indugia dentro il cuore
questo crepuscolo d'inverno. E qui
che io mi abbandoni irrigidita, come il campo
da tanto abbandonato, che mai un volo sfiora.
Ma che sempre io rammenti che al desiderio
invincibile del Sole io sarò cielo e meta.

da *Tzantelèina*, Torino, Centro Studi Piemontesi-Ca dë Studi Piemontèis, 1984.

Përdon

Bela bela la fiòca
da tan lontan a riva -
a l'ha 'd rupie la tèra,
ferè nèire 'd suitin-a -

25

dossa dossa ora as pòsa
a tut dolor solagi
travers a mèis e agn
longa a l'ha ciamà 'l cheur

për na gola s-ciancà
dai crij alvà a dzoneus
delissia la faluspa
a tuta sèj meisin-a

e për la tëppa nèira
rasatà 'd feu a sè spantia
ciairor, e a ten la lus,
specc da la lus susnà

e as fan canson le lerne
e 'l gëmmi as fà paròla:
chi a peul ciamé përdon,
se nen già përdonà?

Perdono

Bellissima la neve
da tanto lontano giunge –
ha rughe la terra
ferite nere di arsura –
dolcissima ora si posa
ad ogni dolore sollievo
attraverso mesi ed anni
a lungo ha invocato il cuore
per una gola straziata
dalle grida innalzate invano
è delizia il fiocco di neve
farmaco per ogni sete
e sulla stoppia nera
bruciata dal fuoco, si sparge
chiarore e trattiene la luce,
specchio che la luce brama
E si fanno canto le lacrime,
ed il gemito si fa parola:
chi mai può chiedere perdono,
se già non è perdonato?

da *Signaj*, Novara, Interlinea 2006

2016

Centro Studi Piemontesi
Ca dë Studi Piemontèis

Via Ottavio Revel 15

10121 Torino

Tel. 011/537486

info@studipiemontesi.it

www.studipiemontesi.it